Dnro 3727/00 00 02 00/2018

31.12.2018

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Viite: E 99/2018 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto EU:n biotalousstrategian päivityksestä, asiantuntijakuulemiset, ti 8.1. klo10, maa- ja metsätalousvaliokunta

Aihe: Kirjallinen asiantuntijalausunto
Lausunnon laatija: tutkimusprofessori Raisa Mäkipää

Taustaa

Komissio on antanut 11.10.2018 tiedonannon EU:n biotaloustrategian päivityksestä 'Kestävä biotalous Euroopalle: talouden, yhteiskunnan ja ympäristön välisen yhteyden lujittaminen' COM(2018)673 final, josta valtioneuvosto on laatinut selvityksen 'Komission tiedonanto EU:n biotalousstrategian päivityksestä E99/2018 vp.

EU:n biotalousstrategian päivityksessä on esitetty viisi tavoitetta sekä niiden toteuttamiseksi toimia, jotka käynnistetään viimeistään vuonna 2019. Toimet on jaettu kolmeen päätoiminta-alueeseen:
1. Biopohjaisten alojen lujittaminen ja kasvattaminen, investointien ja markkinoiden synnyttäminen;
2. Paikallisten biotalouksien nopea toteuttaminen kaikkialla Euroopassa; sekä
3. Biotalouden ekologisten rajoitusten ymmärtäminen
Toimien toteuttajiksi esitetään komissiota, jäsenvaltioita, sidosryhmiä, kansainvälisiä järjestöjä (IPBES) ja yksityistä sektoria.

Kestävien ja kiertoon perustuvien ratkaisujen kehittäminen

EU pyrkii lisäämään julkisten ja yksityisten sidosryhmien osallistumista kestävien ja kiertoon perustuvien biopohjaisten ratkaisujen tutkimukseen, demonstrointiin ja käyttöönottoon, jotta nopeutetaan teollisuuspohjan nykyaikaistamista ja vahvistetaan kilpailukykyä. EU ottaa käyttöön kohdennetun 100 miljoonan euron suuruisen kiertobiotalouden rahoitusvälineen, jolla vähennetään kiertobiotalouteen tehtävien investointien riskejä ja saatetaan tuotteita lähemmäs markkinoita. Tämän rahoitusvälineen mahdolliset synergiat ja päällekkäisyydet EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja päästökauppajärjestelmän innovaatiorahaston kanssa tulee tunnistaa ja huolehtia että tavoiteltu kannustevaikutus saavutetaan ilman järjestelmien monimutkaistamista.

Jotta voitaisiin edistää biopohjaisten kiertoon perustuvien tuotteiden leviämistä markkinoilla ja parantaa kuluttajien luottamusta mm. standardein ja vapaaehtoisin ympäristömerkein, tarvitaan luotettavaa tutkimusnäyttöön perustuvaa tietoa ympäristönsuojelun tasosta ja tuotteiden ympäristöjalanjäljistä. Tämän mahdollistamiseksi tarvitaan investointien ja innovaatioiden tukemisen ohella mittavaa tutkimusrahoitusta arvoketjuihin liittyvistä ympäristövaikutuksista sekä ympäristövaikutuksia koskevan tiedon avoin saatavuus.

Suomelle on tärkeää kestävien tuotteiden ja ratkaisujen edistäminen sekä osaamista edellyttävien palvelujen vientimarkkinat, mm. käytettävissä olevien biomassojen (ml. sivuvirrat) seurantajärjestelmien kehittäminen, biomassojen käytön kokonaiskestävyyden arviointi ja raaka-aineiden alkuperän todentaminen.

Biotalouden toteuttaminen kestävällä ja kiertoon perustuvalla tavalla kaikkialla Euroopassa

Biotalousstrategia edistää kaiken tyyppisiä kestäviin elintarviketuotanto- ja maatalousjärjestelmiin, metsänhoitoon ja biopohjaiseen tuotantoon liittyviä innovaatioita ja käytäntöjä. Pitkän aikavälin visio sisältää maatalousjärjestelmät sekä merten kestävään käyttöön perustuvan elintarviketuotannon lisäämisen. Siitä puuttuu metsiin perustuvien biomassojen hyödyntäminen elintarviketuotannossa (esim. luontaisiin marja- ja sienisatoihin perustuvat arvoketjut sekä metsissä viljeltävät sienet ja luonnonkasvit mm. kihokki, pakuri, siitakesieni).

Käynnistettäviksi pilottitoimiksi, joilla edistetään olemassa olevien EU-tukien kohdentumista biotalouteen, on valittu mm. hiilen sitoutumista lisäävä viljely, jonka edistämiseksi jäsenvaltioita kannustetaan perustamaan rahasto päästöhyvitysten ostamiseksi viljelijöiltä ja metsänomistajilta, jotka toteuttavat hiilinielu- tai päästövähennyshankkeita. Suomen kannattaa aktiivisesti seurata tämän pilotin käynnistämistä ja tarjota hiilinieluja ja päästövähennystoimien todentamista sekä niiden epävarmuuden arviointia koskevaa osaamista komission ja muiden jäsenvaltioiden käyttöön. Suomessa maankäyttösektorin (LULUCF-sektori) merkittävimpiä ilmastonmuutoksen hillintämahdollisuuksia ovat viljelykäytössä olevien turvemaapeltojen päästövähennystoimet (turvemaapellot aiheuttavat nykyisin 15 % Suomen kaikista kasvihuonekaasupäästöistä), joten päästöhyvitysrahaston toteutuessa kannattaa sisällyttää nämä järjestelmän piiriin.

Biotalouden ekologisten rajoitusten ymmärtäminen

EU:n päivitetyn biotalousstrategian lähtökohtana on YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden edistäminen kestävään ja kiertoon perustuvan biotalouden avulla. Biotalouden myös edellytetään tukevan ilmastonmuutoksen hillintää. Biotalousstrategian päivitys on asettanut kunnianhimoiset tavoitteet seurata biologisen monimuotoisuuden, ekosysteemien, heikentyneiden maa-alueiden ja ilmastonmuutoksen vaikutuksille alttiiden maa-alueiden tilaa. Seurannan onnistumisen edellytyksenä on eurooppalaisten tutkimusinfrastruktuurien ja EU:n laajuisten seurantaverkostojen vahvistaminen ja täydentäminen. Lisäksi on varmistettava kerätyn tiedon avoimuus ja tehokas hyödyntäminen päätöksenteon tukena.

Loppupäätelmät

Biotalousstrategian päivitys on tarpeellinen ja onnistunut. Lähtökohdaksi on otettu YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden edistäminen. Kestävän, kiertoon perustuvan biotalouden edistämiseksi on määritetty 14 toimea, joiden toteuttaminen aloitetaan viimeistään 2019. Konkreettisimmat uusia rahoitusvälineitä koskevat toimet kohdistuvat innovaatiotoimintaan ja investointeihin. Biopohjaisten ratkaisujen käyttöönoton kokonaisvaikutusten (ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset) arviointiin ja seurantaan on kiinnitetty huomiota, mutta konkreettisia rahoitusvälineitä tai vastuutahoja ei näille ole määritelty.